

Rapport från Kärnavfallsrådets utfrågning om platsval för slutförvar av kärnavfall

Svensk Kärnbränslehantering, SKB AB, vill placera det använda kärnbränslet från kärnkraftverken i Oskarshamn eller Forsmarks kommun. Politiker i de båda kärnkraftkommunerna är lika ivriga att få slutförvaret. Har SKB valt de båda platserna för att det är de bästa eller för att det är enklast för företaget att få igenom ett slutförvar där?

Den 4-5 juni anordnade Kärnavfallsrådet en utfrågning och diskussion om platsvalet för ett slutförvar av använt kärnbränsle. Miljöminister Andreas Carlgren (c) inledde med att presentera regeringens syn på frågan. Han började med att berätta hur han var med och protesterade mot kärnkraft i sin ungdom och ropade slagord mot Barsebäck, men nu har en annan syn.

– Jag önskar att vi kunde lämna gamla strider bakom oss och lägga fokus på förnyelsebar energi.

Kärnavfallet är nu en realitet och det måste samhället hantera, fortsatte Carlgen.

– Det finns moraliska och etiska dilemman och de gäller oss var och en. Tidigare generationer har skapat en situation där det är ett gemensamt ansvar att lösa avfallsfrågan. Ingen kan ägna sig åt krypskytte och ingen kan säga att det var någon annan som fattade beslutet. Alla som använder kärnkraftelen måste vara med och ta ansvar, sa han.

Detta betyder dock inte att regeringen vill avveckla kärnkraft eller ändra på lagstiftningen enligt kärntekniklagen och miljöbalken där det tydligt står att producenten har ansvaret för avfallet.

– Förorenaren ska betala, det är det som gäller. Kärnkraftsindustrin har ansvar att ta hand om avfallet, medan SSI och SKI sköter övervakning och granskning. Jag avser inte i någon proposition framöver föreslå någon förändring av det ansvaret.

Efter ministerns anförande var det dags för frågor och det var många som ville ta chansen.

Inte lägga sig i

Jenny Lundström, ordförande för Miljörelsens kärnavfallsgranskning, MKG, efterfrågade en mer aktiv roll från regering och myndigheter.

– Vi vill se en betoning av ansvaret. SKB har fått sköta avfallsfrågan ganska så ostört, sa hon.

Vart tredje år måste SKB lämna in ett forskningsprogram, en så kallad Fud - Forskning, utveckling och demonstration. Det är den viktigaste punkten då myndigheter kan komma med kritik och synpunkter.

Andreas Carlgren bemötte Jenny Lundströms synpunkter med att det inte är regeringens roll att säga åt SKB hur de ska sköta sitt ansvar. Det är först när de lämnar in en ansökan för att få bygga en slutförvarsanläggning till Miljödomstolen som regeringen aktivt begär kompletteringar eller

Foto: Miles Goldstick

Motsols från höger: Miljöminister Andreas Carlgren (c); Ola Jönsson, Sveriges Energiföreningars Riksorganisation, SERO; Karl-Inge Åhäll, Karlstads universitet; Nils-Axel Mörner, Miljörelsens kärnavfallssekreteriat, Milkas; Jenny Lundström, Miljörelsens kärnavfallsgranskning, MKG; och Britta Kahanpää, Milkas.

ytterligare forskning, menade han.

Men Nils-Axel Mörner från Milkas menade att regeringen visst kan ta en mer aktiv roll. Det har ju redan ställts upp villkor på att exempelvis alternativ ska utredas och fler än en plats undersökas.

– Som det är nu finns det två platser som inte är de bästa och inte håller i 100 000 år och en metod, KBS-3, vad är det att välja på? Att betona kravet på alternativ är inte att blanda sig i, det är att göra samma sak som ni gjort tidigare men med större kraft, sa Mörner.

”Vi orkar inte 15 år till”

Resten av utfrågningen var Carlgren inte med. Kommunalråden i Oskarshamn, Peter Wretlund (s), och Östhammar, Jacob Spangenberg (c), utfrågades om sina motiv av kärnavfallsrådets panel bestående av Harald Åhagen, Kjell Andersson, Tuija Hilding-Rydevik, Eva Simic och Gert Knutsson.

Det framgick att båda kommunerna efterfrågade öppenhet och att när SKB gör sitt kommunval nästa år så ska det gå att se på vilka grunder SKB fattat beslutet. En fråga som de båda fick var hur de som små kommuner kan ta till sig all faktakunskap om kärnavfall?

De båda kommunalrådets svar blev att de måste lita på att SKB och de ansvariga myndigheterna sköter sitt jobb. De önskar också att den kommun som inte får slutförvaret ändå görs delaktig i kärnavfallsprocessen på något sätt, exempelvis med forskning och andra funktioner som skapar arbete. Peter Wretlund underströk att frågan inte får ta för lång tid.

– Vi har hållit på med den här frågan i 15 år. Vi orkar inte 15 till, sa han.

Kan linsen spricka?

När SKB fick förklara sitt arbete med att undersöka berget kom en kritisk fråga från en man i publiken, civilingenjör Börje Bergman från Scandinavian Water Environment Council, ställföreträdande verksamhetschef för Sveriges Geologiska undersökningar åren 1982 till 1989.

Börje Bergman,
Scandinavian Water
Environment Council

Foto: Miles Goldstick.

Hans inlägg gick ut på att Östhammar ligger i en så kallad skjuvzon. Det är en sprickzon som sträcker sig från skarven mellan kontinentalplattorna i Atlanten. De skjuvzonerna är mer instabila än berggrunden några mil bredvid.

Området som SKB vill använda för slutförvaret ligger däremot i en så kallad lins, ett kompakt stycke berg nästan helt utan sprickor. Enligt SKB är det ingen fara. Man har gjort undersökningar i sju års tid och inte sett några rörelser alls i linsen.

Börje Bergman suckade när han pratade med Kärnavfallsnytt efteråt.

– Jag tror Östhammar blir omöjligt som alternativ på grund av den här linsen. Har de, som SKB säger, inte mätt några rörelser alls kan man vara säker på att spänningen byggs upp maximalt i den här linsen. Nästan alla sådana här linser har redan spruckit mitt itu när spänningen i berget nått en viss nivå, sa han.

Scandinavian Water Environment Council är en liten grupp experter som startat en förening för att värna och tillvarata naturresurserna i samhället. Föreningen har tagit ställning emot KBS-3-metoden.

Miljörörelsen

Miljörörelsen representerad av Nils-Axel Mörner, Milkas, och Kenneth Gunnarsson, MKG, fick mer tid än vanligt vid den här typen av träffar för att presentera sin syn. Mörner, geolog, började med en kulsprutelik genomgång av de båda platserna. Kontentan var lättbegriplig även för den geologiskt icke-bevandrade.

– Det finns andra platser som vore bättre, det är politik som gjort att valet fallit på de här två, sa han.

Mörner talade också om att SKB:s uppskattning av antalet jordbävningar de närmaste 100 000 åren bygger på önsketänkande om en magnitud-sju-jordbävning inom en miljon år.

– Vi kommer troligtvis att få se ett hundratal magnitud-sju-skäl, tiotal magnitud-åtta-skäl och något eller några magnitud-nio-skäl, sa han.

Apropå säkerhet

Kenneth Gunnarsson lade an en stillsammare ton, men kritiken var desto skarpare.

– Vad vill vi uppnå med slutförvaret, frågade han retoriskt.

– SKB:s projektmål är att lösa avfallsproblemet för att få fortsatt drifttillstånd för kärnkraften. Vi försöker i praktiken lösa kärnkraftindustrins avfallsproblem i

stället för att lösa ett av samhällets miljöproblem.

När SKB letade slutförvarsplats sa man att KBS-3 var en så säker metod och att förvaret kunde ligga nästan var som helst utom i Skåne eller i fjällkedjan.

Han kritiserade att någon miljöbedömning inte gjorts av metoden av SKB. Tierps kommun krävde att man kunde visa att metoden fungerar innan man ställde upp som slutförvarskommun.

– Tierps kommun vägrade tumma på systematiken. Kommuner borde inte ställa upp som platsvalskommuner innan miljöfakta och säkerhetsfrågan är ordentligt presenterad och utredd, sa Gunnarsson.

Han bemötte också kritiken att miljörörelsen skulle ha en dold agenda att kärnkraften ska avvecklas.

– Det är ingen dold agenda. Det kravet har varje miljöorganisation värd namnet. Att inte koppla ihop kärnkraften och slutförvaret är en dold agenda.

När paneldeltagarna skulle ställa frågor gick det trögt. De tycktes inte förstå hur miljörörelsen tänker och fick också svårt att formulera sina frågor. Gunnarsson förtydligade att miljörörelsen efterfrågar ett politiskt engagemang i frågan.

– När ingen annan gör det blir det miljörörelsen som får agera politiker och peka på att projektet måste klara en miljöprövning och att på den inslagna vägen gör den inte det. Men det vill ingen gå in och korrigera eller påpeka, förklarade han.

Otillräcklig utvärdering av in- och utströmning

Dag två den 5 juni kl 9.00-12.00 ägnades åt diskussion. Först ut var frågan om in- och utströmning där Johan Swahn presenterade MKG:s syn och därefter presenterades SSI:s syn av Björn Dverstorp.

De är överens om att det är mycket som saknas, utvärderingen kan vara avgörande för platsvalet.

Sista timmen ägnades åt frågor från publiken till en panel bestående av aktörer i kärnavfallsfrågan. Det blev tydligt att platsvalet inte har styrts av en strävan efter bästa metod och bästa plats ur ett miljöperspektiv.

Foto: Kenneth Gunnarsson.

Panelen den 5 juni (från vänster): Kommunalråden i Oskarshamn, Peter Wretlund (s), och Östhammar, Jacob Spangenberg (c); Miles Goldstick, Milkas; Johan Swahn, MKG; Claes Thegerström, VD, SKB; Carl Johan Nässén, Energi för Östhammar (EFÖ); utanför bild: Björn Dverstorp, SSI; Övind Toverud, SKI; och Roland Davidsson, SERO.

Kommande möten:

SKB forskningsseminarium - från problem till lösning: torsdag 25 september 2008, Stockholm.

Gemensamt möte mellan Samråds- MKB-grupp Forsmark och MKB-forum Oskarshamn: måndag 6 oktober 2008, Arlanda.

Kärnavfallsrådets utfrågning om deltagande och demokrati, Stockholm: onsdag 3 dec. - torsdag 4 dec. 2008, Stockholm.

Detta nummer av *Kärnavfallsnytt* är framtaget på uppdrag av Miljörörelsens kärnavfallssekreteriat, Milkas (www.milkas.se), en samarbetsorganisation mellan Miljöförbundet Jordens Vänner (www.mjv.se) och Folkkampanjen mot kärnkraft-kärnvapen (www.folkkampanjen.se). Produktion av detta nummer: Emil Schön (text) och Miles Goldstick (text och layout). För mer information kontakta *Kärnavfallsnytt*, c/o Milkas, Solidaritetshuset, Barnängsgatan 23, 116 41 Stockholm. Tel.08-559 22 382. Hemsida: www.nuinfo.se/karnavfallsnytt. E-post: info@nuinfo.se.